

ग्रामीण कृषी मौसम सेवा
भारत मौसम विभाग
केंद्रीय कापूस संशोधन संस्था
नागपूर

हवामानावर आधारित कृषि सल्ला

दिनांक : 13-12-2022

नागपूर(महाराष्ट्र) साठी हवामान पूर्वानुमान - वर जारी :2022-12-13 (पुढील पाच दिवसांसाठी सकाळी ८:३० वाजेपर्यंत वैध)

हवामान घटक	2022-12-14	2022-12-15	2022-12-16	2022-12-17	2022-12-18
पर्जन्यमान (मिमी)	5.0	1.0	0.0	0.0	0.0
कमाल तापमान (अं.से)	31.6	31.6	31.8	32.1	34.0
किमान तापमान (अं.से)	14.8	14.6	14.2	13.0	11.9
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	54	56	47	45	33
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	40	36	34	31	22
वाऱ्याचा वेग(किमी/तास)	7.9	9.0	7.9	8.4	10.3
वाऱ्याची दिशा(अंश)	68	22	34	30	27
मेघाच्छादन (ऑक्ट)	3	4	3	2	1

हवामान सारांश / चेतावणी:

• नागपूर जिल्ह्यामध्ये, भारतीय हवामान विभाग, प्रादेशिक हवामान केंद्र, नागपूर च्या जिल्हास्तरीय अंदाजानुसार, पुढील पाच दिवस दिनांक १३ ते १७ डिसेंबर, २०२२ दरम्यान आकाश आंशिक ते अंशतः ढगाळ राहण्याची अधिक शक्यता, • दिनांक १३ डिसेंबर २०२२ रोजी तुरळक ठिकाणी अति हलक्या ते हलक्या स्वरूपाचा पाऊस होण्याची अधिक शक्यता वर्तविण्यात आली आहे. • विस्तारित स्वरूपाच्या अंदाज प्रणालीनुसार विदर्भ उप विभागामध्ये दिनांक १८ डिसेंबर ते २४ डिसेंबर दरम्यान कमाल तापमान सरासरी पेक्षा कमी व किमान तापमान सरासरी एवढे राहण्याची शक्यता वर्तविण्यात आली आहे.

कृषि सल्ला:

• पावसाचा अंदाज लक्षात घेता कापूस पिक पिकाची बोंडे फुटून कापूस बाहेर पडण्याच्या अवस्थेत आहे तेथे शेतकरी बांधवांनी कपाशीच्या वेचनीच्या कामाला प्राधान्य द्यावे. वाणानुसार वेचणी केलेला कापूस कोरड्या आणि सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक करावा. कापूस वेचणी व साठवणुकीसाठी व पुढील संक्रमणाचे नुकसान टाळण्यासाठी प्लास्टिक/गोणपाटाच्या पिशविएवजी कॉटन पिशव्याचा वापर करावा. • परिपक्व अवस्थेतील धान पिकाची काढणी तात्काळ करावी. धान पिकाची कापणी झाली असल्यास व शेतमाल उघड्यावर ठेवला असल्यास प्लास्टिक शीटच्या सहाय्याने झाकून ठेवावा. धान कापणी झाली असल्यास व शेतमाल शेतात पसरून ठेवला असल्यास एकत्र गोळा करून प्लास्टिक शीटच्या सहाय्याने झाकून ठेवावा. • गहू पिकास पेरणीनंतर १८ ते २० दिवसानंतर मुकुट मुळे फुटण्याच्या अवस्थेत पहिले पाणी द्यावे. या अवस्थेत पाण्याचा ताण बसल्यास ३३ टक्के पर्यंत उत्पादनात घट येऊ शकते. पुढील चार दिवस कोरड्या हवामानाचा अंदाज लक्षात घेता कापूस वेचनीचे कामे सुरु ठेवावी. हंगामी पिके, फळबागा, भाजीपाला पिकामध्ये आंतरमशागतीची कामे (डवरणी, खुरपणी इत्यादी.), कीड व रोग व्यवस्थापनासाठी कृषी रसायनांची फवारणीची व उभ्या पिकामध्ये खते देण्याची कामे सुरु ठेवावीत. भाजीपाला पिकामध्ये नवीन रोपाची लागवड करताना पीक आच्छादन व ठिबक सिंचन पद्धतीद्वारे हलके सिंचन द्यावे.

संक्षिप्त संदेश सल्ला:

गहू पिकास मर्यादित सिंचन उपलब्धतेनुसार, एकाच ओलिताची व्यवस्था असल्यास पेरणीनंतर ४२ दिवसांनी, दोन ओलिताची व्यवस्था असल्यास २१ व ६५ तर तीन ओलिताची व्यवस्था असल्यास २१, ४२ व ६५ दिवसांनी ओलीत

करावे.

पिक निहाय सल्ला:

पिक	पिक निहाय सल्ला
कपाशी	• ज्या भागात कापूस पिक पिकाची बोंडे फुटून कापूस बाहेर पडण्याच्या अवस्थेत आहे तेथे शेतकरी बांधवांनी कपाशीच्या वेचनीच्या कामाला प्राधान्य द्यावे. वाणानुसार वेचणी केलेला कापूस कोरड्या आणि सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक करावा. कापूस वेचणी व साठवणुकीसाठी व पुढील संक्रमणाचे नुकसान टाळण्यासाठी प्लास्टिक/गोणपाटाच्या पिशविवेवजी कॉटन पिशव्याचा वापर करावा.
भात	• परिपक्व अवस्थेतील धान पिकाची काढणी तात्काळ करावी. • धान पिकाची कापणी झाली असल्यास व शेतमाल उघड्यावर ठेवला असल्यास प्लास्टिक शीटच्या सहाय्याने झाकून ठेवावा. • धान कापणी झाली असल्यास व शेतमाल शेतात पसरून ठेवला असल्यास एकत्र गोळा करून प्लास्टिक शीटच्या सहाय्याने झाकून ठेवावा.
हरभरा	घाटे अळीच्या एकात्मिक व्यवस्थापनासाठी शेतामध्ये प्रती हेक्टरी २० पक्षीथांबे लावावे. घाटे अळीच्या नियंत्रणासाठी कामगंध सापळे (हेक्झाल्युर) एकरी दोन किंवा हेक्टरी पाच लावावेत. सापळ्यामध्ये सतत तीन दिवस आठ ते दहा पतंग आढळल्यास व्यवस्थापनाच्या उपाययोजना कराव्यात. पिकाचे निरीक्षण करून किडीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास किंवा पिक ४० ते ५० % फुलोरा अवस्थेत असताना सर्वप्रथम वनस्पतीजन्य किंवा जैविक किटकनाशकांना प्राधान्य द्यावे. त्यासाठी पहिली फवारणी निंबोळी अर्क ५ % किंवा अझाडिरेकटीन ३०० पीपीएम ५० मिली प्रती १० लिटर पाणी या प्रमाणात मिसळून नापस्याक पंपाने फवारणी करावी. पावर स्प्रेयर ने फवारणी करायची असल्यास किटकनाशकाची मात्रा तीन पट करावी. किडीने आर्थिक नुकसान पातळी गाठली असल्यास क्लिनॉलफॉस २५ टक्के ईसी २० मिली किंवा इमामेक्तीन बेन्झोएट ५ % एसजी ३ ग्राम किंवा फ्ल्यूबेंडीअमाईड २० % डब्ल्यूजी ५ ग्राम किंवा क्लोरांट्रानिलिप्रोल १८.५ एससी २.५ मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. हरभरा पिक २० ते ३० दिवसाच्या अवस्थेत असताना पाणी व अन्नद्रव्यासाठी पिकाची तनासोबत स्पर्धा टाळण्यासाठी दोन वेळा खुरपणी व कोळपणी करावी.
गहू	गहू पिकास पेरणीनंतर १८ ते २० दिवसानंतर मुकुट मुळे फुटण्याच्या अवस्थेत पहिले पाणी द्यावे. या अवस्थेत पाण्याचा ताण बसल्यास ३३ टक्के पर्यंत उत्पादनात घट येऊ शकते. गहू पिकास मर्यादित सिंचनाची उपलब्धता लक्षात ठेऊन, एकाच ओलिताची व्यवस्था असल्यास पेरणीनंतर ४२ दिवसांनी, दोन ओलिताची व्यवस्था असल्यास २१ व ६५ दिवसांनी व तीन ओलिताची व्यवस्था असल्यास २१, ४२ आणि ६५ दिवसांनी ओलीत करावे.
मोहरी	ढगाळ हवामान आणि रात्रीचे कमी तापमान मोहरीमध्ये मावा प्रादुर्भावास अनुकूल आहे. मावा प्रादुर्भावाच्या नियंत्रणासाठी थायोमेटॉन २५ ईसी ८ मि.ली प्रति १० लिटर पाण्यात किंवा डायमेटोएट ३० ईसी १० मि.ली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. पिकाला संरक्षित ओलीत द्यावे तसेच एक सिंचन सोय उपलब्ध असल्यास फुल अवस्थेत, दोन सिंचन सोय उपलब्ध असल्यास ३० दिवसांनी पीक अवस्थेत आणि फुल अवस्थेत व जिथे तीन सिंचन सोय उपलब्ध असल्यास २५-३० दिवसांच्या अंतराने पिकाला संरक्षित ओलीत द्यावे.
तूर	• तूर पिकाला कळ्या आणि फुले लागताच कीड व्यवस्थापनासाठी प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून ५ टक्के निंबोळी अर्क अॅआझाडीराक्टीन ३०० पीपीएम ५० मिली अधिक १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. पाने खाणाऱ्या अळीच्या निरीक्षणासाठी हेक्टरी ५ फेरोमेन सापळे ५० मी. अंतरावर लावावे. • तूर पिकामध्ये शेंगा पोखरणान्या अळीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास आणि आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास क्लोरांट्रानिलिप्रोल १८.५० % एससी १५० मिली प्रती ५०० ते ७५० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा इमॅमेक्टीन बेन्झोएट ०५ % एसजी @ २२० ग्राम प्रती ५०० ते ७५० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा इथिओन ५० % ईसी @ १००० ते १५०० मिली प्रती ५०० ते १००० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा फ्लुबेंडियामाईड २० % डब्ल्यूजी @ २५० ग्राम प्रती ५०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा फ्लुबेंडियामाईड ३९.३५ % m/m एससी @ १०० मिली प्रती ५०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रीन ०५ % ईसी @ ४००-५०० मिली प्रती ४००-६०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा क्लिनॉलफॉस २५ % ईसी @ १४०० मिली प्रती ५००-१००० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा क्लोरांट्रानिलिप्रोल ०९.३० % + लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रीन ०४.६० % झेडसी २०० मिली प्रती ५०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर या पैकी वरील कोणत्याही एका शिफारशीत असलेल्या किटक नाशकाची आवश्यक पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
लसून	वाफसा अवस्थेत असताना लसून पिकास लावणीनंतर ३० दिवसानंतर नत्राचा पहिला हप्ता २५ किलो प्रती हेक्टर या प्रमाणात द्यावा. लावणीनंतर ४५ दिवसानंतर नत्राचा दुसरा हप्ता २५ किलो प्रती हेक्टर या प्रमाणात द्यावा. लावणीनंतर ४० ते ६० दिवसानंतर खुरपणी करावी. लावणीनंतर ३०, ४५ आणि ६० दिवसानंतर सूक्ष्म अन्नद्रव्याची फवारणी करावी.

फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला:

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
अळशी	<ul style="list-style-type: none"> वाफसा अवस्थेमध्ये, जवस पिकास पेरीनंतर २५ पहिली डवरणी करावी, तसेच तणांचा प्रादुर्भाव लक्षात घेता निंदनी करावी.
टोमॅटो	<p>खबरदारीचा उपाय म्हणून टोमॅटोच्या लवकर येणाऱ्या करपा रोगाच्या व्यवस्थापनासाठी कॉपर ऑक्सिक्लोराईड (३.० ग्रॅम/लि) किंवा कॉपर हायड्रॉक्साईड (२.० ग्रॅम/लि.) लागवडीच्या एक किंवा दोन दिवस आधी फवारणी करावी. मागील आठवड्यातील ढगाळ हवामानामुळे लवकर येणाऱ्या करपा रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास रोगाच्या व्यवस्थापनासाठी कॉपर ऑक्सिक्लोराईड (३.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मॅन्कोझेब (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा क्लोरोथॅलोनिल (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा प्रोपिनेब (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मेटेरीराम (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा पायराक्लोस्ट्रोबिन + मेटेरीराम (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा टेबुकोनाझोल ५०% + ट्रायफ्लोक्सीस्ट्रोबिन २५ % w/w (०.६ मिली प्रती लिटर पाणी) या प्रमाणात १० ते १५ दिवसांच्या अंतराने किंवा मुख्य शेतामध्ये आवश्यकतेनुसार फवारणी करावी.</p>
मिरची	<ul style="list-style-type: none"> तापमानातील चढ उतार व उच्च आद्रतेमुळे मिरची पिकावर भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास व्यवस्थापनासाठी हेक्साकोनाझोल ७५ % डब्ल्यूजी ६६.७ ग्राम ग्रॅम किंवा टेबुकोनाझोल २५ % डब्ल्यूजी @ ५००-७५० ग्रॅम किंवा अझॉक्सीस्ट्रोबिन ८.३ % + मॅन्कोझेब ६६.७ % डब्ल्यूजी @ १५०० ग्रॅम किंवा बोस्कालीड २५.२ % + पायराक्लोस्ट्रोबिन १२.८ % डब्ल्यूजी @ ६०० ग्राम किंवा कार्बेन्डाझिम १२ % + मॅन्कोझेब ६३ % डब्ल्यूजी @ ७५० ग्रॅम किंवा क्रेसॉक्सिम - मिथाइल १५ % + क्लोरोथॅलोनिल ५६ % डब्ल्यूजी @ १००० ग्रॅम किंवा टेबुकोनाझोल १० % डब्ल्यूपी + सल्फर ६५ % डब्ल्यूजी @ १२५० ग्रॅम किंवा टेबुकोनाझोल ५० % + ट्रायफ्लोक्सीस्ट्रोबिन २५ % डब्ल्यूजी @ २५० ग्राम प्रती हेक्टर ५०० लिटर पाणी या प्रमाणात मिसळून या पैकी कोणत्याही एका बुरशी नाशकाची स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना फवारणी करावी.
मिरची	<p>मिरची पिकावरील रस शोषणाच्या किडीच्या व्यवस्थापनाकरिता एरंडी तेलामध्ये सुती कापड भिजवून व त्यानंतर पिळून मिरची पिकावर फिरवून घ्यावे. जेणेकरून या कापडावर रस शोषणाच्या किडी (मावा, फुलकिडे, पांढरी माशी व कोळी) चिटकून त्याचे नियंत्रण होईल. फुलकिड्याच्या नियंत्रणासाठी निव्व्या रंगाचे चिकट सापळे एकरी ४० या प्रमाणात लावावेत. रस शोषणाच्या किडीच्या व्यवस्थापनाकरिता वनस्पतीजप्य किट नाशक निंबोळी अर्क ५ टक्के किंवा अॅतझाडीराक्टिन ३०० पीपीएम ५०मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. त्यानंतर ३ ते ४ दिवसांनी डायमिथोएट ३० ईसी १४ मिली + सल्फर ८० % डब्ल्यूपी २५ ते ३० ग्राम किंवा फिप्रोनील ५ एससी २० मिली + सल्फर ८० % डब्ल्यूपी २५ ते ३० ग्राम किंवा फेनप्रोथ्रीन ३० ईसी ३.५ मिली + सल्फर ८० % डब्ल्यूपी २५ ते ३० ग्राम किंवा इथिऑन ५० ईसी ४० मिली + सल्फर ८० % डब्ल्यूपी २५ ते ३० ग्राम यापैकी कोणतेही एक किटकनाशक प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. एकच एकच किटकनाशक पुन्हा पुन्हा फवारताना आलटून पालटून वापरावे.</p>
संत्रा	<p>आंबिया बहारातील परिपक्व फळांची काढणी शक्यतो उरकून घ्यावी तसेच झाडांचे पाणी थांबवून पाण्याचा ताण द्यावा. चांगल्या प्रकारे ताण देण्यासाठी सायकोसील २ मिली प्रती लिटर पाण्यात मिसळून डिसेंबरच्या शेवटच्या आठवड्यात फवारणी करावी. आंबिया बहराचे फळ तोडणी झाल्यानंतर वाळलेल्या फांद्या व सुकलेली साल काढावी व लगेच कार्बेन्डाझिम १ ग्राम प्रती १ लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. रोपवाटिका धारकांनी बडींग सुरु करावे. संत्रा पिकाच्या मृग बहारातील फळबागेतील झाडासाठी ठिबक सिंचन चालू ठेवावे. ठिबक सिंचनाने ६ वर्षांच्या झाडांकरिता प्रती झाड प्रती दिवस ४१ लिटर पाणी द्यावे, ८ वर्ष वयाच्या झाडांकरिता प्रती झाड प्रती दिवस ६५ लिटर पाणी, १० वर्षे किंवा त्यापेक्षा जास्त वयाच्या झाडास प्रती झाड प्रती दिवस ८२ लिटर पाणी द्यावे. मृग बहार पिकासोठी ठिबक सिंचन सुरु ठेवावा. कोळी किडीचा प्रादुर्भाव ज्यामध्ये हिरव्या फळांवर तांबूस रंगाचे चट्टे दिसतात जे हळू हळू काळे दिसतात. ज्याला स्थानिक भाषेत शेतकरी लाल्या म्हणतात. कोळी किडीच्या व्यवस्थापनासाठी डायकोफॉल १.५ मिली किंवा इथिऑन २ मिली किंवा पाण्यत विरघळणारे गंधक ३ ग्राम प्रती १ लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. आवश्यकता भासल्यास १५ दिवसांच्या अंतराने फवारणी करावी. संत्रा पिकाच्या झाडावर (विशेषतः रोपवाटिकांमध्ये असलेली झाडे) पाने गुंडाळणाऱ्या अळीच्या व्यवस्थापनासाठी, प्रादुर्भाव प्रस्त पाने काढून टाकावी तसेच थायमिथोक्झाम ०.३ ग्रॅम किंवा ईमिडाक्लोप्रिड ०.५ मिली किंवा क्लिनॉलफॉस २.० मिली किंवा डायमिथोएट २ मिली प्रती लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. वरीलपैकी कोणत्याही कीटकनाशकासह दुसरी फवारणी १५ दिवसानंतर अधिक चांगल्या परिणामासाठी घ्यावी. झाडाच्या बुंध्यामधून फायटोथोरा (डिंक्याचा स्ताव) रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास डिंक्याचा स्ताव तीक्ष्ण चाकूच्या सहाय्याने खरडून त्या ठिकाणी मेफेनोक्झाम एमझेड- ६८ किंवा फोसेटील आम्लाची पेस्ट लावावी.</p>

पशुधन विषयक निहाय सल्ला:

पशुधन विषयक	पशुधन विषयक निहाय सल्ला
म्हैस	<ul style="list-style-type: none">• जनावरांचे थंडीपासून संरक्षण करण्यासाठी रात्रीच्या वेळी जनावरांना गोठ्यामध्ये/सुरक्षित ठिकाणी ठेवावे. जनावरांचे थंडीपासून संरक्षण करण्यासाठी ४ ते ६ इंच जाडीचे भाताचा पेंढा, गव्हाचा पेंढा, करावातीचे धूळ इत्यादीचे बेडिंग करावे. जनावरांच्या गोठ्याचा व जमिनीचा भाग कोरडा व स्वच्छ ठेवावा. जनावरांना पिण्यासाठी २४ तास स्वच्छ पाण्याची व्यवस्था करावी. जनावरांच्या पाण्याची कुंड/साधने याची आठवड्यातून एकदा स्वच्छता करावी. उत्पादकता व प्रजनन वाढीच्या दृष्टीने जनावरांना दररोज ३० ते ४० ग्राम मिनरल मिक्शर द्यावे.

मासेमारी निहाय सल्ला:

मासेमारी	मासेमारी निहाय सल्ला
स्वीट वॉटर फिश	<ul style="list-style-type: none">• थंडी मध्ये मास्यांची पचन संस्था आकसली जाते व खाण्याचे प्रमाण कमी होते त्यामुळे थंडीमध्ये खाद्याचे प्रमाण ५० ते ७५ टक्के कमी करावे हिवाळ्यामध्ये तळ्यातील वरच्या पाण्याचे तापमान कमी होते त्यामुळे मासे तळस राहणे पसंत करतात यासाठी पाण्याची पातळी सहा ते सात फूट ठेवावी. हिवाळ्यामध्ये सूर्यप्रकाशाची तीव्रता व कालावधी कमी होते व प्रकाश संश्लेषण क्रिया मंदावल्याने पाण्यातील प्राणवायूचे प्रमाण कमी होते यासाठी पाणी बदलून किंवा हवा सोडून पाण्यातील प्राणवायूचे प्रमाण योग्य राखावे.

इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला:

इतर (माती / जमीन तयार करणे)	इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला
सामान्य सल्ला	<ul style="list-style-type: none">• हवामान आधारित कृषी सल्ला पत्रिकेमध्ये नमूद तारखांची वैधता हि नमूद तारखेच्या मागील दिवसाच्या सकाळी ०८:३० वाजेपासून नमूद तारखेच्या सकाळी ०८:३० वाजेपर्यंत असेल, याची नोंद घ्यावी.